

M. Sait Akman, Dr.¹
G20 Çalışmaları Merkezi Direktörü

G20 ZİRVESİ BREZİLYA'DA TAMAMLANDI: LİDERLER BİLDİRGESİNDEN NE SONUÇ ÇIKARMALIYIZ?

2024 yılında Brezilya dönem başkanlığında devam eden G20 süreci Liderler Zirvesi ile tamamlandı. G20 Rio de Janeiro Liderler Bildirgesi, küresel sorunların ele alındığı ve atılacak adımlara ilişkin taahhütlerin yer aldığı bir metin olarak ortaya çıkmış oldu. Ne var ki, başta enflasyonist ortam olmak üzere küresel ekonomik sorunlar, iklim değişikliği, dünyanın birçok yerinde hâkim olan savaş ortamı ve jeopolitik gerilimlerin arttığı bir dönemde ortaya konulan bu taahhütlerin kısa sürede somut eylemlere dönüşmesi ve sorunlara çözüm getirmesini beklemek iyimserlik olacaktır.

2008 yılında tüm dünyayı etkileyen küresel finansal krizin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve ekonomileri daha sıkı, istikrarlı ve krizlere dayanıklı hale getirmek için küresel bir umut olarak doğan G20 süreci, dünyanın başat ekonomileri arasında kriz sonrası sağlanan politika eşgüdümü ile bir anlamda önemli bir umut oluşturmıştı. G20'nin bu başarısı, sonraki yıllarda ortaya çıkan ekonomik ve diğer sorunların yanı sıra krizlerin önlenmesinde de önemli bir küresel yönetim aracı olarak görülmesine yol açmıştı. Nitekim COVID-19 salgını, giderek daha büyük bir tehdit olarak algılanan iklim değişikliği, son yıllarda artan ticarete korumacılık uygulamaları ve yapay zekâ gibi teknolojik gelişmelerin toplumsal ve ekonomik etkilerinin nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair kaygılar, G20'nin bir çözüm arayışı forumu olarak görülmesine neden oldu.

Bu durumun, G20'nin ortaya çıkışı itibarıyla uluslararası ekonomik iş birliğini tesis etmeye yönelik bir zeminden daha geniş hedefleri olan bir yapıya doğru evrimleşmesine de yol açtığı söylenebilir². Hatta bazı görüşlere göre G20 "dünya

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1337>.

² Bkz. S. Slaughter, "Introduction: theorizing the G20", iç. S. Slaughter (ed.), *The G20 and International Relations Theory*, Edward Elgar Publishing, 2019.

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır

hükümetine en yakın” unsur ve yaşanan sorunlar ve sürdürülebilir ekonomik canlanmanın ele alınabileceği en iyi forum olarak kabul görmekteydi³.

G20'nin, yalnızca dünya liderlerinin yılda bir kez bir araya gelip temel sorunlara yönelik adımlara siyasi destek sağladığı bir toplantı olmanın ötesinde unsurlar barındırdığı ortada. Dönem başkanlığını yürüten ülkenin öncelikleri çerçevesinde şekillense de küresel sorunlara yönelik iş birliği adımları için çok sayıda ortak mutabakat belgesi, eylem planı ve çağrısı içeren ve Birleşmiş Milletler (BM) ve uluslararası kuruluşlar olmak üzere, çok taraflı kalkınma bankaları ve hükümet dışı unsurların (sivil toplum örgütleri, iş kesimleri, akademik ve düşünce kuruluşları, gençlik örgütleri vb.) da içine katıldığı geniş çaplı bir diyalog süreci olarak görülmesi gereken G20'nin öneminin altını çizmekte yarar var.

Nitekim, G20'nin küresel ekonomik krizler ile sosyal ve benzeri sıkıntıların tespiti ve aşılmasında yaratıcı eylemlerin sağlanmasına katkısı yadsınamaz. G20'nin -dünya ekonomisi, ticareti, nüfusu ve her şeyden evvel siyasi nüfuz alanının yüzde 75-80 kadarını temsil eden başat güçler arasında oluşturulan bir yapı olarak- çoğu zaman G20-dışı diğer ülkeler bakımından dahi gerek BM, Güvenlik Konseyi, Bretton Woods sistemi ve diğer rejimlerin çözmekte zorlandığı sorunlara karşı bir kurtarıcı yol olarak görüldüğü de düşünülebilir.

Ne var ki, biriken sorunlara karşı çözüm önerilerinin G20 üyesi ülkelerin politika çevrelerinden ve siyasi liderlerinden bekleniyor olması, sanki bu sorunların temelinde bu öznelerin hiçbir payı ya da sorumluluğu yokmuş hissini yaratsa da gerçeğin böyle olmadığı ilerleyen yıllarda kendisini göstermeye başlamıştır. Giderek artan jeopolitik kırılganlık, başta ABD ve G7 ülkeleri ile BRICS ve Küresel Güney ülkeleri arasında, hatta zaman zaman bu kümelerin kendi içlerinde farklı alanlarda kendini göstermekte. Diğer taraftan, G20 Liderler Bildirgeleri ile ortaya konulan önemli ve gerçekçi tespitlere yönelik irade ve çözüme ilişkin taahhütlerin yerine getirilmesinde zorluklardan bahsetmek gerekir. Her ne kadar G20 üyelerinin bu taahhütlerini önemli ölçüde yerine getirdiğine yönelik analizler yapılsa da ortaya konulan hedeflere ulaşılabildiği ve sorunların ciddi şekilde denetim altına alındığını iddia edebilmek güçtür. Nitekim Financial Times'ın baş editörü ve tanınmış ekonomist Martin Wolf, kendi gazetesinin G20'ye ilişkin yukarıda bahsi geçen olumlu görüşüne karşın sadece iki ay sonra G20'nin sorunlara cevap bulmakta başarılı olamadığını söylemişti⁴.

Ancak, G20 içindeki çabalara haksızlık yapmamak gerekir. Zira günümüz dünyasının karşılaştığı ekonomik ve siyasi zorluklara karşı bir eşgüdüm mekanizmasının varlığı ve siyasi liderlerin bir araya gelerek bunları konuştuğu bir ortamın sağlanması hiç de azımsanacak bir olgu değildir. Üstelik bu olgu kendiliğinden ihtiyaçlara binaen ve yeni iş birliği enstrümanlarını da beraberinde getirmekte, bir yandan da mevcut uluslararası kuruluşların, OECD ve kalkınma bankaları gibi kurumların da işin içine katılmasını teşvik etmektedir.

G20 Brezilya Gündemi: Fakirlik, eşitsizlik, iklim değişikliği ile mücadele, küresel yönetişimin reformu

Bu yıl Brezilya'nın dönem başkanı olduğu G20 sürecinde hem Finans hem Şerpa kanallarındaki tüm aktörler ve diğer G20 alt kırılım grupları çalışmalarında (*engagement groups*) üç temel öncelik üzerinde odaklanmış oldular. Brezilya Devlet Başkanı Lula'nın özel önem verdiği bu önceliklerin aslında günümüzde yaşanan temel küresel sorunların birçoğuna

³ Bkz. *Financial Times*, “The G20 must rise to the challenge of global crises”, Mayıs 2021.

⁴ M. Wolf, “The G20 has failed to meet its challenges”, *Financial Times*, 13 Temmuz 2021, <https://www.ft.com/content/c9448d15-8410-47d3-8f41-cd7ed41d8116>

işaret ediyor olması, diğer G20 ülkelerinin de bu önceliklerin gündeme alınmasına taraf olmalarını sağlamış durumda.

G20'de öncelikli olarak öne çıkan ve Liderler Bildirgesi'nde⁵ geniş şekilde ele alınan bu üç temel konudan ilki, giderek artan fakirlik, açlık ve sosyal dışlanmışlık sorunları ve bunlarla başa çıkabilmek için atılması gereken adımlar oldu. Özellikle COVID-19 sonrası 2023 yılında, açlıkla karşı karşıya kalan dünya nüfusunun 730 milyonu aştığı ve özellikle çocukları ve kadınları daha fazla etkisi altına aldığı tespit edilmiş durumda. Her ne kadar dünyadaki gıda üretimi, açlığın ortadan kaldırılmasını sağlayacak miktarda olsa ve fakirlikle mücadele için geniş imkânlar ve bilgi bulunsa da, bunu başarabilmek için siyasi iradenin ortaya konulması gerektiği bildirmede açıkça belirtilmekte."

Bu amaca yönelik olarak Brezilya döneminde *Açlık ve Yoksulluğa karşı Küresel İttifak* adı altında geliştirilen eylem planı ile bu sorunların azaltılabilmesi için ülkeler tarafından yönetilen, geniş ölçekli, kanıta dayalı programların uygulanmasının desteklenmesi ve buna yönelik finansman kaynakları ve bilgi paylaşımının sağlanması hedeflenmekte⁶. Bu amaçla G20 Şerpa hattı altında bir de Görev Gücü oluşturuldu. Yine bu doğrultuda gıda güvenliği ve beslenmenin öneminin vurgulandığı G20 taahhütlerinin altı çizilmiş oldu. BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden özellikle birinci ve ikinci hedeflerin yerine getirilmesi için önemli olan bu girişimin en kritik noktasının, yeterli finansal kaynak sağlanması, mevcut ama dağınık finansman imkânlarına erişimin temini ve özellikle gelişmekte olan ülkelere uygulama ile ilgili bilgi ve teknoloji paylaşımının yapılması olduğu hatırlatılmalıdır. Zaten kurulan Görev Gücü'nün temel görevi de kamu politikaları ve sosyal teknolojilerin uygulanması için gerekli bilgi ve fonların toplanmasına ilişkindir.

Bu öncelikler kapsamında G20 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG) Hızlandırılmış Süreci üzerine Eylem Planı'nın daha hızlı şekilde hayata geçirilebilmesinin önemi ortaya konulurken eşitsizliklerle mücadele ve Kuzey-Güney ülkeleri ve Güney-Güney ülkeleri arasında kalkınma iş birliğinin geliştirilmesine de vurgu yapılmakta. Bu noktada özellikle Brezilya'nın bir yandan kendi içinde ciddi bir fakirlik sorunu ve gelir eşitsizliği yaşayan bir ekonomi olması karşısında Başkan Lula'nın bu konuya hassasiyet göstermesi, diğer yandan Küresel Güney ülkelerinin ve BRICS'in önemli bir üyesi olarak başı çekmek istemesi anlamlı görülebilir.

Bildirmede ayrıca piyasa dalgalanmaları, sıkı finansal koşullar, borç sorunundaki kırılganlıklar dahil olmak üzere yakın dönemde kamu bütçelerini zorlayacak sıkıntılara dikkat çekilirken kalkınma finansmanındaki zorluklara ilişkin ülke-spesifik çözümlerin büyümeyi, kapasite gelişimini, daha geniş finansman kaynaklarına erişimi sağlayacak temele oturtulması önerilmekte. Bu kapsamda IMF ve Dünya Bankası'ndan uygulanabilir opsiyonlar konusunda çalışma ve gelecek yıl G20 Maliye Bakanlarına bir rapor sunma talep edilmekte. Bildirme diğer taraftan sağlık konusunda da bir kısım tespit ve taahhütleri içermekte. Özellikle Dünya Sağlık Örgütü'nün küresel sağlık alanında politika eşgüdümündeki rolüne dikkat çekilmekte ve salgın hastalıkların sonlandırılması yanı sıra insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı konularında Tek Sağlık (*One Health*) yaklaşımının geliştirilmesi istenmekte.

⁵ G20 Rio de Janeiro Bildirgesi için bkz. [https://www.g20.org/en/documents/g20-rio-de-janeiro-leaders-declaration#:~:text=The%20Rio%20de%20Janeiro%20Leaders%27%20Declaration%20establishes%20actions,anda%20%28iii%29%20the%20reform%20of%20global%20governance%20institutions](https://www.g20.org/en/documents/g20-rio-de-janeiro-leaders-declaration#:~:text=The%20Rio%20de%20Janeiro%20Leaders%27%20Declaration%20establishes%20actions,anda%20%28iii%29%20the%20reform%20of%20global%20governance%20institutions.). Erişim Tarihi: 18 Kasım 2024.

⁶ Bkz. <https://www.g20.org/en/news/building-a-global-alliance-against-hunger-and-poverty-is-a-priority> Erişim Tarihi: 19 Kasım 2024.

Son yıllarda özellikle Brezilya ve diğer Güney ülkelerinin temel haklarının sadece demokratik haklar ve ifade özgürlüğünden ibaret olmadığı ayrıca sağlık ve beslenme için temiz içme suyu, sanitasyon ve hijyene erişim gibi haklardan da bahsedilmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Rio de Janeiro Bildirgesi'nin su, sanitasyon ve hijyen (WASH) sistemlerinin geliştirilmesi konusunu gündeme alması ve bu amaca ilişkin bir Eylem Çağrısı yapması, dikkatlerden kaçmamakta. Diğer benzer sosyal haklar bu yıl G20 kapsamında öne çıkarılırken eğitim kalitesi ile dijital eğitimin hakkaniyet, eşitlik, kapsayıcılık, sürdürülebilir ve sosyo-ekonomik bir büyüme, aktif vatandaşlık, refah ve iyi yaşam koşullarından olduğu vurgulanmakta. Benzer şekilde, işçi haklarının korunması, mesleki güvenlik ve sağlık, dijital alandaki eşitsizliklerin giderilmesi, kadınların ekonomiye eşit, tam ve anlamlı şekilde katılımlarının artırılması için politikalar izlenmesi, sosyal diyalog ve iş dünyasında toplu pazarlık imkânlarının geliştirilmesi, özellikle kadına yönelik şiddetin azaltılması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gibi sosyal konular Bildirgede ele alınmakta. Liderler Zirvesi'nden önce gerçekleştirilen G20 Sosyal toplantıları⁷ da dünyada artan eşitsizliğin ve katılımcı yönetim anlayışının ana fikir olarak vurgulandığı bir etkinlik olarak öne çıkmanın yanı sıra Lula hükümetinin G20 kapsamında "Adil bir Dünya ve Sürdürülebilir Gezegen" mottosu ile ortaya koymaya çalıştığı bir girişim olarak kabul edilebilir.

İklim değişikliği, temiz enerji ihtiyacı ve sürdürülebilir kalkınma

Brezilya döneminde öne çıkarılan ikinci ana öncelik konusu ise çevre, enerji dönüşümü ve sürdürülebilir bir kalkınma teması üzerinde odaklanmakta. Aslında uzun zamandır daha önceki dönemlerde de gündemde olan bu sorunların G20 Brezilya döneminde ağırlıklı olarak ele alındığını görmekteyiz. Sıklıkla söz edilen sürdürülebilir kalkınmanın iktisadi, sosyal ve çevresel boyutlarıyla kolektif sorunlara karşı iş birliğinin temel ilkeleri olduğu vurgulanmakta ve iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, çölleşme, okyanus ve topraklarda bozulmalar, kuraklık ve hava kirliliğindeki artış gündeme getirilmekte. Bu kapsamda BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşması kapsamındaki adımlara ve çok taraflı taahhütlere dikkat çekilirken küresel ısınmadaki artışın 2 derecenin altında tutulması hedefinin tekrar teyit edildiği görülmekte.

Diğer taraftan Bakü'de devam eden COP 29 toplantılarında tarafların ne ölçüde uzlaşabileceği ve özellikle ABD'de yeni yönetimin uygulayacağı iklim politikasının nasıl bir şekil alacağı ayrıca tartışılması gereken bir konudur. Bununla birlikte G20 Bildirgesi'nde COP 29'da Yeni Kolektif Miktersal Hedefler konusunda olumlu kararlar çıkması temenni edilmekte ve SKH7 doğrultusunda temiz, sürdürülebilir, adil, ulaşılabilir, kapsayıcı enerji dönüşümünün hızlandırılması için taahhütte bulunulmakta. G20 ülkelerinin geçmiş yıllarda da aynı taahhütlerde bulunduğu, buna karşın temiz enerji alanında diğer G20 ana konularındaki taahhütlerine kıyasla geride kaldıkları düşünülürse verilen sözlerin uygulamaya yansımada güçlükler olduğu iddia edilebilir⁸. G20 Enerji Çalışma Grubu tarafından kabul edilen Adil ve Kapsayıcı Enerji Dönüşümü İlkeleri'nin ulusal enerji politikalarının uygulanmasında dikkate alınması gereği vurgulanmakla birlikte bu ilkelerin gönüllülük esasına dayandığı, yaptırım mekanizmasının olmadığı ve birçok G20 ülkesinin bu konuda ne ölçüde samimi olduğu ayrıca tartışılması gereken bir durumdur.

⁷ Bkz. <https://www.g20.org/en/g20-social> Erişim tarihi: 19 Kasım 2024.

⁸ Rusya Uluslararası Kuruluşlar Araştırma Merkezi (CIIR) tarafından yapılan çalışmada G20 Yeni Delhi Zirvesi Uyum Raporu'na göre enerji konusu geçtiğimiz yıl ticaret ve yatırımlar ile birlikte taahhütlerin en az yerine getirildiği alandır.

Küresel Yönetişimde Kurumsal Reform İhtiyacı

G20 ülkeleri, sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanabilmesi için küresel yönetim reformuna ihtiyaç olduğunu belirtirken, G20'nin kendisinin de mali ve iktisadi bir kriz döneminin sonucu olduğunu hatırlatmakta yarar görmüşlerdir. Aynı şekilde ekonomik büyümenin sağlanması, fakirliğin azaltılması, iklim değişikliği ile mücadele gibi konularda kapasitelerini zorlayan siyasi ve jeopolitik gerilimlerin yarattığı çok yönlü bir krizle karşı karşıya olduklarını itiraf etmekte. Bu sorunların ancak çok taraflı mekanizma ve çözümlerle giderileceğinden hareketle çok taraflı sistemin ana unsurlarının daha temsili, etkin, şeffaf, hesap verebilir ve 21. yüzyılın sosyal, ekonomik ve siyasi gerçeklerini yansıtan şekilde güçlendirilmesi gereğini vurgulamaktalar.

Bu yaklaşımın bir yandan daha gelişmiş ekonomilere sahip G20 üyelerinin (G7) de kabul ettiği mevcut sistemdeki aksaklıkların giderilmesi amacını taşıırken, diğer yandan uzun yıllardır Küresel Güney olarak adlandırılan ülkelerin başta BM ve Bretton Woods olmak üzere temel rejimlerin daha adil bir temsile yönelik şekilde yenilenmesi taleplerinin bir sonucunu yansıttığı söylenebilir.

Uluslararası ortamda uzun zamandır başta BRICS olmak üzere Küresel Güney sayılan ülkelerin ABD hegemonyasında kurulan rejimlerin yetersizliği karşısındaki eleştirileri dikkati çekmekte. Uluslararası finans sistemi, borç yönetimi, ticaret ilişkileri, güvenlik konuları gibi birçok alanda, Güney'in öncelik ve beklentilerinin daha iyi yansıtıldığı bir yapıya duyulan gereksinim, farklı platform ve forumlarda tartışılmakta. Zaman zaman BRICS vb. yapıların ABD dolarının hakimiyeti, IMF'nin koşullu borç mekanizmasının işleyiş şekli, Dünya Bankası'nın kalkınma finansmanındaki politikaları, Batı ülkelerinin iklim ve enerji politikaları gibi alanlarda - G7 ülkelerinin temelinde olduğu küresel sisteme karşı- bir alternatif yapı oluşturmaya çalıştıkları iddia edilmekte. Ancak, bu ülkelerin kendi içlerinde de tam anlamıyla bir koalisyon oluşturmalarının önünde önemli çıkar farklılıkları olduğu dikkate alınmalıdır. Örneğin BM Güvenlik Konseyi'nde Çin ve Rusya'nın daimî beş ülke arasında yer alırken diğer ülkelerin bu yapıya olan itirazları malumdur. Diğer taraftan Küresel Güney içinde başat role sahip ve G20 Troykasında yer alan Hindistan'ın Çin'in yükselen gücüne karşı QUAD ve IPEF gibi içinde Kuzey ülkelerinin de yer aldığı girişimlere meylettğini de hatırlamak gerekir. Bu bölünmeler karşısında Güney ülkelerinin de mevcut sistemi iyileştirecek ve çok taraflı yönetim yapısını güçlendirecek önerilerin arkasında durması doğaldır.

G20 Brezilya döneminde bildirgeye yansıyan önemli önceliklerden birisinin yönetim reformu olması da dolayısıyla tesadüf değildir. Bildirgede bu kapsamda dört ana unsurun ele alındığı ve taahhütlerin yapıldığı görülmekte. Bu alanlardan ilki BM sistemi içinde BM Genel Kurulu'nun rolünün güçlendirilmesi yoluyla bu organın canlandırılması konusunda taahhütte bulunulması olmuştur. Bildirgede Genel Kurulun yetkisi ve etkisinin artırılması için bazı prosedür ve pratiklerin uygulanmasından bahsedilmekle birlikte bunun nasıl gerçekleştirileceği konusu tartışılmalıdır. Bildirgede vurgulanan daha önemli bir husus ise Güvenlik Konseyi'nin reformu gereği olmuştur. Daha kapsayıcı, daha fazla ülkeyi temsil edecek, demokratik, hesap verebilir ve etkin şekilde çalışan bir Güvenlik Konseyi için reform sözü verilirken bunun G20 üyeleri arasındaki görüş ayrılıkları karşısında kolay olmayacağı aşikardır. Bununla birlikte, bu alanda verilen bir taahhüt, G20'nin başta da belirtildiği üzere evrimsel şekilde amaçlarını ve çalışma alanını iktisadi iş birliğinden siyasi ve güvenlik konularına doğru yönelttiğini göstermekte. Bu durum elbette siyasi ve ekonomik ilişkilerin giderek daha iç içe geçtiği küresel bir ortamda doğal karşılanabilir, ancak siyasi konulardaki söz ve hedeflere bildirgelerde yer verilirken diğer taraftan bunların yerine getirilememesinin G20'ye olan inancı zayıflatacağı unutulmamalıdır.

Küresel yönetim konusunda ele alınan ikinci alan ise uluslararası finansal yapı olmuştur. Özellikle sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, altyapı yatırımlarının finansmanı ve mali fonlara erişimin artırılması G20 taahhütlerinin yerine getirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda Çok Taraflı Kalkınma Bankaları'nın (MDBs) daha iyi, büyük ve etkin hale getirilmesi için G20 Yol Haritası belirlenmiştir. Burada amaç, MDB'lerin SKH'lerini sağlamada küresel ve bölgesel zorluklar karşısında daha etkin olabilmeleri için vizyonları, teşvik yapıları, operasyonel yaklaşımları ve finansal kapasitelerini geliştirmektir. Bildirgede ayrıca Dünya Bankası'na düşük ve orta gelir düzeyindeki ülkelere yönelik yeni finansman kaynakları temin etmesi için kolektif olarak kaynak mobilize edilmesi hedeflenmektedir. G20 ülkeleri IMF'nin ise daha güçlü, kota-bazlı, yeterli kaynağa sahip şekilde küresel finansal güvenlik ağının merkezinde olması taahhüdünde bulunmuşlardır. Bu bağlamda, IMF İcra Kurulu'ndan yeni kota formülleri yoluyla daha iyi bir kota dağılımı yaklaşımı geliştirmesi istenmekte. Ayrıca, ülkelerin Özel Çekme Hakkı (SDR) kaynaklarını MDB'lere kanallandırmak bu bankaların mali kapasitelerini güçlendirmesi ve bu yolla SDG'ler ile Açlık ve Yoksulluğa Karşı Küresel İttifak hedeflerine katkı sağlamaları tavsiye edilmekte. Bununla birlikte özellikle gelişmiş ekonomilerin daha önce yapmış oldukları taahhütleri yerine getirme konusunda çok da istekli olmadıkları, örneğin dış yardımlarını milli gelirlerinin %0.70 hedefine çıkarmadıkları, Pandemi Fonu için yeterli desteği sağlamadıkları ve iklim finansmanı için beklenen 100 milyar dolar hedefine varamadıkları düşünüldüğünde bu alanda reformun pek de kolay olmayacağı iddia edilebilir⁹.

Küresel yönetim konusunda üçüncü alan ise, çok taraflı ticaret sistemi konusundadır. Bu kapsamda uluslararası ticaretin SDG hedefleri için önemi belirtilirken G20 Ticaret ve Sürdürülebilir Kalkınma İlkelerine vurgu yapılmakta. Ticaret ve yatırımların küresel büyüme ve refahı artırmaya yönelik rolünün "kurallara-dayalı, ayırmacı olmayan, adil, açık, kapsayıcı, hakkaniyete dayalı, sürdürülebilir ve şeffaf" birçok taraflı ticaret sistemin varlığına dayalı olduğu ifade edilmekte. Ne var ki daha önceki bildirgelerde de daima vurgulanan bu kavramların G20 ülkeleri açısından aynı anlamı taşıyıp taşımadığı tartışmaya açık bir konudur¹⁰. Bildirgede yine daha önceki yıllarda olduğu gibi Dünya Ticaret Örgütü'nün tüm işlevlerini yerine getirebilmesi için reform ihtiyacına dikkat çekilmekte. Diğer taraftan ABD'de Trump yönetiminin bir önceki deneyimden hareketle DTÖ ve onun anlaşmazlıkların halli mekanizması konusundaki tutumu dikkate alındığında bu alandaki temennilerin havada kalabileceği düşünülebilir.

Teknolojik gelişmeler özellikle yapay zeka (AI) alanında hızla devam ederken bu alanda yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Bu ihtiyacın temelinde daha kapsayıcı, insan-bazlı ve sorumlu bir YZ uygulaması gereği yatmaktadır. Bu ihtiyacın temelinde, daha kapsayıcı, insan odaklı ve sorumlu bir yapay zeka (YZ) uygulaması gerekliliği yatmaktadır. Daha güvenli bir YZ, gelişim, insan haklarının korunması, şeffaflık, hesap verebilirlik, düzenleme, ahlaki değerler, mahremiyet ve veri koruma gibi bir dizi kavramı da göz önünde bulundurmaya gerektirmekte. G20, YZ alanında, potansiyelinin en iyi şekilde sağlanmasının yanı sıra iş birliği ve bahsedilen kavramlar çerçevesinde ele alınmasına yönelik vurgu yapmakta. Bundan sonraki dönemde, bu konunun küresel yönetişimin temel konularından biri olacağı düşünülebilir.

Sonuç Yerine

⁹ M. Jacobs, "Bretton Woods 2.0 and a New Marshall Plan? Brazil's G20 Presidency and Reform of the International Financial Architecture, *CEBRI Journal*, 2(8), 2023, p. 116.

¹⁰ S. Akman vd. "Helping the WTO Move Forward in-post MC12: A Role for the EU", iç. *Falling into Pieces: The EU in the Puzzle of Global Trade*, (L. Tajoli and D. Tentori eds.), ISPI (Italian Institute for International Political Studies) Policy Paper, Aralık 2022.

G20, uluslararası sistemde küresel ekonomik ilişkilerde iş birliğinin temel adresi olma özelliğini taşımaktadır. Son yıllarda BM 2030 Gündemi Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs) G20 gündeminin de ana unsuru haline gelirken sosyal yönden daha adil, çevresel açıdan sürdürülebilir ve ekonomik olarak daha sağlam önlemlerin alınması gereği her fırsatta vurgulanmakta. Bu bağlamda 2024 yılı, Brezilya Hükümet'inin eşitsizlik vurgusunu her boyutuyla G20 gündeminin merkezine yerleştirmeye çalıştığı bir dönemi temsil etmekte.

G20'nin son iki yıldır Küresel Güney ülkelerinin (Endonezya, Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika) Troykayı oluşturduğu bir dönemden geçiyor olması, gündemin belirlenmesinde bu ülkelerin de etkisinin artmaya başladığı ve küresel yönetişime ve sorunlara ilişkin kendi öncelik ve bakış açılarını getirmeye çalıştıkları izlenimini güçlendirmekte Diğer taraftan dünyada devam eden siyasi gerginliklerin G20 gündemine ve özellikle ortak siyasi iradenin yansıtıldığı bildirgelere bir olumsuzluk yansıtmamasına da azami önem verilmeye çalışılmakta. Örneğin Ukrayna konusunda kullanılan dilin Avrupalı üyeleri ve Kanada'yı pek de tatmin etmediği söylenebilir.

Brezilya döneminde alınan kararların uygulanmasına ilişkin mevcut zorlukların ortadan kalkması bir yana, gelecek yıl ABD başkanlığını üstlenecek olan Trump yönetiminin küresel ilişkilere bakış açısı ve 2026 yılında ABD'nin G20 dönem başkanlığını üstleneceği düşünüldüğünde önümüzdeki yıldan itibaren G20'yi daha zor bir dönemin beklediğini söylemek çok da iddialı olmayacaktır.